

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden
KFKS 2016/97-214
Planenheten
Nacka kommun
131 81 Nacka

2020-03-01

Kopia: Miljöenheten, miljoenheten@nacka.se

Yttrande över granskningsförslag till detaljplan för del av Ryssbergen, del av Sicklaön 13:3 och del av 134:21, på västra Sicklaön, Nacka kommun

Sammanfattning

- Planarbetet bör avbrytas – detta är den i miljöhänseende värsta planen sedan Tollareexploateringen
- Naturreseptat ingen kompensation för detaljplanen
- Miljökonsekvensbeskrivningen bör underkännas
- Planen medför oåterkalleliga förluster av ovärderliga naturvärden
- Planen innebär beskuggning och ökat slitage på naturmarken utanför planområdet
- Regional och kommunal grönstruktur påverkas negativt
- Planen medför stor negativ påverkan på rekreativvärden
- Landskapsbild och riksintresset Kust och skärgård påverkas negativt
- Planen innebär en förlust av flera viktiga ekosystemtjänster
- Planen strider mot miljökvalitetsnormerna för luft
- Planen strider mot flera nationella och kommunala miljömål
- Planen är ej förenlig med Nacka kommuns egen stadsbyggnadsidé och policy om en tät sammanhållen stad

- Bebyggelsen kan istället lokaliseras till området vid ICA-fastigheten som redan är utpekad som bebyggelseområde i strukturplanen för Nacka stad
- Låt hela Ryssbergen få fortsätta vara en unik stadsnära 30 ha stor urskog för invånarna i Nacka stad!

Naturskyddsföreningen i Nacka har tagit del av granskningshandlingarna för del av Ryssbergen, del av Sicklaön 13:3 och del av 134:21, på västra Sicklaön, Nacka kommun.

Ändringar sedan samrådet föranleder inte ändrad syn på planförslaget – detaljplanarbetet bör avbrytas

Vissa justeringar har gjorts sedan samrådet. Bl.a. har hushöjderna sänkts från 16 till 10 våningar och byggnader föreslås inte längre i östra delen av branten upp mot naturhöjden Hjässan. Nacka kommun bedömer nu att detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Artskyddsutredningar har gjorts och en miljökonsekvensbeskrivning har upprättats. Denna gång har Callunas naturvärdesinventering och insektsinventering använts som underlag vilket är bra. Ändringarna föranleder inte Naturskyddsföreningen i Nacka att ändra syn på detaljplanen utan vi avstyrker planförslaget i sin helhet.

Om Nacka kommun menar allvar med sina miljöambitioner avbryter man planarbetet och hänvisar till de stora negativa konsekvenserna för natur och miljö. Denna detaljplan måste ses som den absolut värsta i natur- och miljöhänsen i Nacka sedan exploateringen av Tollareområdet.

Naturreseptat ingen kompensation för exploatering

Att en del av Ryssbergen blir naturreseptat ser vi inte som någon som helst kompensation för att detaljplanen tar i anspråk en betydande del av Ryssbergen. Nacka kommun framhåller att detaljplanen är en förutsättning för naturreseptatet. Ingen detaljplan, inget reseptat. I så fall är det bättre att avstå naturreseptat i Ryssbergen. Om kommunen använder sitt planmonopol och inte tillåter någon bebyggelse i Ryssbergen bevaras området som det är. Markägarna kan inte göra något annat med området. Skogsbruk t.ex. är inte möjligt i området då det mesta är impedimentmark. Den norra delen, det som nu planeras som naturreseptat, är till stor del redan skyddad av strandskyddet och möjlighet till upphävande är obefintlig.

Miljökonsekvensbeskrivningen bör underkännas

Nacka kommun har till granskningen ändrat sig gällande bedömningen om planen kan antas ha en betydande miljöpåverkan. Detta borde ha varit uppenbart från början. Nu finns en miljökonsekvensbeskrivning (mkb) upprättad. Det är bra men tyvärr har den stora brister och är delvis tendentiöst skriven. Även om den beskriver att detaljplanen får stor negativ påverkan på naturvärdena finns det flera tveksamheter och felaktigheter i mkb:n vilka vi påtalar i detta remissyttrande.

Planidén är felaktig

I planbeskrivningen på sid 15 står att: *Planförslaget bygger på idén om att i första hand bebygga delar av Ryssbergen som idag har lägre rekreativvärden på grund av bullerstörningar från Värmdöleden.* Detta är en felaktig beskrivning av verkligheten. Det är korrekt att bullernivåerna är högre i denna del av Ryssbergen men det innebär inte per automatik att området har lägre rekreativvärden. I miljöredovisningen konstateras att *Planförslaget bedöms innebära negativa konsekvenser för friluftsliv och rekreation ur ett allmänt intresse då Ryssbergens lättillgängliga, mer låglänta och plana skogsområden tas i anspråk.* Det är anmärkningsvärt att ett sådant uppenbart felaktigt påstående återfinns redan i den första meningen i avsnittet om planidén.

Avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen – påverkan på rekreation och miljö kvalitetsnormer bör ingå

De miljöaspekter som behandlas i miljökonsekvensbeskrivningen (mkb:n) är Landskapsbild och kulturmiljö, Naturmiljö, Riksintresse kommunikation, Risk och Arkeologi. Däremot anses påverkan på ytvatten/dagvatten, miljö kvalitetsnormer för luft och rekreativvärden inte vara en betydande miljöpåverkan. Samtliga dessa områden anser Naturskyddsföreningen i Nacka borde ingå i mkb:n. Detaljplanen får långtgående konsekvenser för rekreation och friluftsliv genom att den mest lättillgängliga, plana och använda delen av Ryssbergen försvinner om planförslaget genomförs. Vi utvecklar resonemanget om detta under avsnittet Påverkan på rekreation och friluftsliv. Om en detaljplan riskerar att överskrida miljö kvalitetsnormer bör även det behandlas i mkb:n. Vi utvecklar detta längre fram i detta remissvar.

Miljökonsekvensbeskrivningens alternativredovisning är bristfällig

Enligt 7§ 6 kap. MB ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en ”redovisning av alternativa platser, om sådana är möjliga, samt alternativa utformningar tillsammans med dels en motivering varför ett visst alternativ har valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd.” I Naturvårdsverkets ”Handbok om allmänna råd om miljöbedömning av planer och program” kan man läsa att ”identifiera/utveckla, beskriva och bedöma alternativ kan beskrivas som själva kärnan i miljökonsekvensbeskrivningen som i sin tur utgör kärnan i miljöbedömningen. Arbetet med alternativ utgör således en viktig faktor för att själva syftet med miljöbedömningar ska kunna nås (Europeiska kommissionen 2004 s. 27, se avsnitt 1.1 ovan.” Det står också ”man bör eftersträva alternativ som vid genomförandet inte medför betydande miljöpåverkan men som innebär att syftet med planen eller programmet kan uppnås”. Vidare uttrycks det att alternativredovisningar är själva kärnan i mkb:n.

I mkb:n anges att ”Detaljplanens syfte är att möjliggöra bostäder, verksamheter och förskola i enlighet med planprogrammet för Centrala Nacka.”

Syftet med en detaljplan bör enligt Naturvårdsverkets allmänna råd för miljöbedömningar av planer och program inte vara ”så snävt formulerat att det bara finns ett rimligt alternativ eller att möjligheten att utveckla alternativ är kraftigt begränsad.” Som syftet är uttryckt i detaljplanen för Ryssbergen ska planen möjliggöra byggnation i enlighet med planprogrammet för centrala Nacka. I mkb:n sägs att i detaljplaneprogrammet för centrala Nacka pekats delar av Ryssbergen ut som lämpligt för ny bebyggelse.

I planprogrammet för centrala Nacka anges att ”enligt översiktsplanen ska eventuell ny bebyggelse utredas i samband med naturreservatsbildningen.”

Det är inte samma sak som att peka ut området som lämplig för bebyggelse. Frågan om eventuell ny bebyggelse ska utredas står det. Inför detaljplaneprogrammet var visserligen Ryssbergens höga naturvärden kända men inte i detalj utredda liksom vilka konsekvenser en exploatering av området skulle få. Utredningar om områdets lämplighet för bebyggelse har gjorts nu under arbetet med detaljplanen. Det är först nu en seriös prövning av områdets lämplighet för bebyggelse kan göras. Därför måste en seriös alternativredovisning göras i mkb:n som innebär att man lyfter blicken utanför planområdet. Det finns inom området för detaljplaneprogrammet för centrala Nacka möjligheter att förlägga den tänkta bebyggelsen på t.ex. ICA Maxi-fastigheten. Något Naturskyddsföreningen framförde under samrådet. ICA-Maxi-fastigheten ska enligt planprogrammet för centrala Nacka bebyggas med verksamheter och bostäder, men ligger av någon anledning i den sista etappen av genomförandet av planprogrammet. Den typen av alternativgenerering bör finnas i mkb:n.

Om syftet med detaljplanen tolkas som att det är bara bebyggelse på den nu aktuella platsen som kan uppfylla syftet är det formulerat på ett felaktigt sätt vilket hindrar alternativgenerering och därmed hindrar syftet med hela miljöbedömningsprocessen.

Att avfärda alternativ till föreslagen exploatering som nu görs i den aktuella mkb:n är inte seriöst och strider mot syftena med en mkb.

Naturvärden och ekosystemtjänster

Ryssbergen är en till stora delar orörd urskog med mycket höga naturvärden centralt belägen på Sicklaön. Kombinationen av dess närhet till innerstaden och den orörda trolska miljön gör Ryssbergen unik. De biologiska värdena är utmärkande jämfört med många andra skogar i Stockholms län och nationellt. Både gamla träd och död ved är en bristvara i Sveriges hårt brukade skogar och detta finns det gott om i Ryssbergen.

Planområdet består av en variationsrik talldominerad barrnaturskog med både en fuktsänka med ett påtagligt inslag av lövträd, hällmarkstallskog samt nu även brandpåverkad hällmarkstallskog i den västra delen av planområdet efter branden den 15 juni 2018. Stora delar av det planerade exploateringsområdet har konstaterats ha högt eller högsta naturvärde. 31 naturvårdsintressanta arter har observerats i exploateringsområdet. 11 av dessa är rödlistade. Flertalet naturvårdsarter är knutna till gammal tall (tallticka, grovticka, vintertagging, motaggsvamp, blomkålssvamp) eller död ved av tall (spillkråka, åttafläckig praktbagge, flagellkvastmossa), men några är beroende av lövträd och död ved av lövträd exempelvis ekticka, jättesvampmal och aspvedgnagare.

Skogsmarken inom planområdet har högt bevarandevärde enligt den naturvärdesinventering enligt SIS-standard som gjordes av Calluna 2016 och med en kompletterande insektsinventering 2017. Enligt den inventeringen har delar av planområdet klassats som högsta naturvärde, vilket motsvarar naturområden av nationellt och internationellt värde och stora delar har klassats som högt naturvärde, vilket motsvarar naturområden med regionalt värde. Stora delar av planområdet klassas dessutom som Natura 2000 naturtypen västlig taiga, viken är en hotad och därmed särskilt skyddsvärd naturtyp enligt EU:s habitatnätverk Natura 2000.

I Ryssbergen finns en ovanligt stor mängd gamla träd och död ved jämfört med andra skogar i Stockholms län och nationellt. Enligt den inventering som ÅF gjorde 2015 identifierades totalt 237 stycken värdeelement inom planområdet. Värdeelementen som identifierades var främst tallar i form av grov liggande död ved, gamla grova träd eller grov stående död ved. Även block, lodytor och småvatten identifierades inom planområdet. Mängden död ved har dessutom ökat markant i och med branden den 15 juni 2018 som bland annat påverkade de västra delarna av planområdet.

Förutom de höga biologiska värdena, som borde vara anledning nog att bevara området, är planområdet relativt plant och lättillgängligt och används till rekreation i form av promenader, orientering, blåbärsplockning, lek m.m. Övriga ekosystemtjänster som området ger är: dagvattenhantering med möjlighet till infiltration i ett i övrigt bergrikt och hårdgjort område, luftrening, temperaturreglering, kolinlagring och bullerdämpning. Alla dessa värden kommer att försvinna eller minska i och med de nuvarande planerna och många av dessa värden är oersättliga.

Branden den 15 juni 2018 har ökat Ryssbergen och planområdets naturvärden

Den 15 juni 2018 brann ca 7 ha av skogen i Ryssbergen i tre separata områden. Ett av de tre brandområdena berör skogen i planområdets västra del. Den brunna skogen ger ytterligare naturvärden till Ryssbergen. Att skog brinner är något helt naturligt och till och med nödvändigt för skogens liv. Många arter är direkt beroende av skogsbrand för sin överlevnad och ännu fler gynnas av skogsbrand. På Nacka kommuns uppdrag har Calluna AB under 2018 och 2019 genomfört insektsinventeringar i brandområdena för att ta reda på vilka arter som tillkommit efter branden.

I Underlag Brandinsekter, Calluna AB, kan man läsa följande: *”Trots att en relativt stor del av fångsten under 2018 gick förlorad och att inventeringen kom igång relativt sent på säsongen, så gjordes flera intressanta fynd under inventeringens första del. Intressant är att se att flera av de typiska brandberoende arterna, exempelvis sotsvart praktbagge *Melanophila acuminata*, liten brandlöpare *Sericoda quadripunctata* samt fuktbaggen *Henoticus serratus*, dök upp i området redan under 2018.”* Vidare sägs att: *”Under inventeringen 2019 hittades även ytterligare brandberoende arter, såsom brandsvartlöpare *Pterostichus quadrioveolatus* och åsryggbaggen *Arrhenopeplus tesserula*. Dessa brandspecialister kommer troligen att kunna yngla rikligt i området under de närmaste 4–5 åren, innan de försvinner och ersätts av andra arter (Wikars 1992).”*

Inventeringen av brandinsekter gav också fynd av den sällsynta skalbaggen ragghornig kamklobagge (VU). Enligt rapporten har denna art: *”endast påträffats på några få lokaler i Sverige, främst på Gotska sandön, men fynd finns även från östra Småland, Ångermanland, Närke och Stockholms län (Tyresta nationalpark och Värmdö kommun). De lokaler där arten har hittats på hyser ofta mycket höga naturvärden.”*

Samtliga områden som brann i Ryssbergen är alla viktiga för att kunna erbjuda brandgynnade och brandberoende arter livsmöjligheter. Det blir i detta perspektiv än mer olämpligt att exploatera Ryssbergen. Fynden av ragghornig kamklobagge visar vilken ovanlig och speciell miljö Ryssbergen är. Även om den arten inte påträffats i själva planområdet innebär detaljplanen att ytan lämplig livsmiljö minskar för den och för många andra arter.

Ryssbergen är extra känsligt för störningar genom sitt läge

I Underlag Brandinsekter, Calluna AB, förs ett intressant resonemang om Ryssbergens känslighet: *”Insektspopulationerna i Ryssbergen är känsliga för förändringar, eftersom Ryssbergen ligger relativt isolerat i landskapet och hela området omges av antingen vatten eller bebyggelse och stora vägar (Johansson et al. 2018). Det isolerade läget i kombination med den begränsade arealen (ca 30 ha) gör även Ryssbergen mycket känsligt för påverkan från ett flertal faktorer, exempelvis från kanteffekter (Ewers & Didham 2008) eller från antropogena störningar, exempelvis buller (Bunkley et al. 2017) och ljusföroreningar (Owens & Lewis 2018).”*

Resonmenaget gäller i lika hög grad för mossor, lavar och svampar. Det kan inte nog understrykas att ska Ryssbergen även i framtiden kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag får inte skogen minska i omfattning. I synnerhet om man tar i beaktande den pågående och kommande exploateringen på centrala Nacka som innebär ytterligare förluster av biologiskt värdefulla skogsområden. Ryssbergen kommer också att bli än mer isolerat från andra större grönområden, som Nyckelviken, i och med den planerade byggnationen i centrala Nacka.

Ytterligare rödlistade arter funna i Ryssbergen

Under 2020 har Naturskyddsföreningen i Nacka observerat att den rödlistade kolflarnlaven växer på ett flertal tallar inom planområdet. Den är rödlistad som Nära hotad och enligt artdatabanken är *”Avverkning av tallskog av naturskogskaraktär med spår av återkommande bränder är ett hot.”*

Vi har även påträffat den rödlistade svampen vintertagging (NT) i planområdet.

I september 2019 arrangerade Naturskyddsföreningen och Nätverket Rädda Ryssbergen en bioblitz i Ryssbergen och då hördes mindre hackspett (NT) i planområdet.

Felaktig karta i miljökonsekvensbeskrivningen

I mkb:n på sidan 42 finns en karta över naturvårdsarter och skyddade arter i planområdet, figur 22. Det är otydligt vad kartan egentligen visar. Är det samtliga fynd av naturvårdsarter och skyddade arter i planområdet? I så fall är kartan kraftigt missvisande då det finns betydligt fler fynd av naturvårdsarter från planområdet.

Från insektsinventeringen saknas en rödlistad art skarptandad barkborre (NT). Det finns också en observation av duvhök (NT) i artportalen från planområdet.

Ett antal av skogsstyrelsens signalarter förekommer i planområdet. Dessa är naturvårdsarter men redovisas inte på kartan. Exempel på arter är flagellkvastmossa, blåmossa, rävticka, grovticka, jättesvampmal m.fl.

Utöver det har även motaggsvamp (NT) påträffats i planområdet i den del av skogen som brunnit men den observationen verkar inte finnas i artportalen.

Genom att kartan inte visar vad den säger sig visa, naturvårdsarter och skyddade arter, är den missvisande och man riskerar att underskatta detaljplanens påverkan på den biologiska mångfalden.

Konsekvenser för naturvärdena

Enligt vår uppfattning är det uppenbart att konsekvenserna av en exploateringen enligt planförslaget innebär att irreparabla förluster av höga naturvärden går förlorade för all framtid och dessa förluster kan inte kompenseras. 500-årig urskog kan inte ersättas. Arterna ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd och ekosystemens kapacitet ska inte minskas och då hjälper det inte med att kompensera förlusten av urskog med faunadepåer och gröna tak exempelvis.

Större delen av Ryssbergen är klassad som naturvärdesklass 1 eller 2. Naturvärdesklass 1 beskrivs i standard för naturvärdesinventeringar på följande sätt: *Störst positiv betydelse för biologisk mångfald. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.*

Naturvärdesklass 2 beskrivs som följande: *Stor positiv betydelse för biologisk mångfald. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.*

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att ”*Planförslaget bedöms sammantaget innebära stora negativa konsekvenser för områdets naturvärden då delar av ett naturvärdesobjekt med högsta naturvärde (klass 1) försvinner och flera objekt med högt naturvärde (klass 2) helt eller delvis försvinner. Då dessa naturvärdesobjekt utgör livsmiljö för många arter och då många arter är ytkrävande kan detta på sikt innebära förlust av biologisk mångfald.*”

Nacka kommun har redan förstört stora delar av skogsområdet Ryssbergen när Värmdöleden byggdes på 1960-talet och nyligen försvann ytterligare ca en hektar när Svindersviksbron och tunneln byggdes. Sakta men säkert tar kommunen del efter del av denna ovärderliga resurs och naggar Ryssbergen i kanten genom resonemanget: ”vi kan lika gärna fortsätta att ta lite när vi ändå börjat, området är ju så stort ändå. Vi tar ju så lite, det mesta är ju kvar ändå.” Men politikerna har inte kunskapen att avgöra hur mycket av detta naggande som naturen tål. För alla livsmiljöer finns tröskelvärden där även små förluster av yta kan orsaka dramatiska förluster av antalet arter. I slutändan har man försvagat populationer och ekologiska samband så mycket att man förstör arternas möjligheter till överlevnad på sikt. Dessutom påverkar exploateringsplanerna den kvarvarande skogen negativt genom beskuggning även med ett sänkt våningstal.

Beskuggning fortfarande ett problem

Precis norr om planområdet finns idag en solexponerad och öppen berghäll med solbelysta gamla tallar och en stor mängd solbelyst död ved. Många arter är beroende av denna miljö med gott om solbelysta träd och död ved. Dessa arter kommer att påverkas negativt om planen genomförs på grund av de skuggande höghusen precis söder om detta område och man förlorar därmed stora naturvärden även fast detta område skyddas. Detta tas också upp i mkb:n: *Solstudier (ÅWL, 2020) visar att viss beskuggning kommer att ske även utanför planområdet under vissa tider.*

Ökat slitage när naturmarken krymper

Även det ökade slitaget på den kvarvarande skogsmarken utanför planområdet är mycket negativt för naturvärden och arter. I mkb:n sägs att ”*Minskad naturyta i Ryssbergen och ökad mängd boende kommer även innebära större slitage på den natur som återstår.*”

I kombination med ökade nivåer av näringsämnen och tungmetaller som inte kan tas om hand vid skyfall och som kommer att rinna och infiltreras i skogsmarken norr om exploateringsområdet på sin väg ned mot Svindersviken, kan ytterligare arter påverkas negativt. Allt detta ger en stor negativ påverkan på den kvarvarande skogsmarken utanför planområdet och detta skapar tillsammans förluster av naturvärden och en sårbarhet i den del av skogen som får stå kvar.

Felaktigt påstående om positiva effekter av bullerminskning

Skogsmarken inom planområdet fungerar också som en skyddande buffertzona, för den resterande delen av skogen i Ryssbergen, som minskar buller, luftföroreningar och ljusföroreningar från Värmdöleden och Nacka stad. Den utgör också en framtida resurs för utvecklande av ännu högre naturvärden (ifall skogen bevaras och får stå kvar orörd).

I planhandlingarna inklusive mkb:n förklaras att den planerade bebyggelsen kommer att fungera som en bullerskärm gentemot resten av skogen i Ryssbergen och detta framställs som något positivt för både människor och naturen. Detta är inget annat än falska påståenden för att få exploateringsplanerna att framstå som något positivt. Det mesta av skogen norr om exploateringsområdet ligger i sluttningen ned mot vattnet och är därför redan skyddat från motorvägsbullret av berget. Övriga delar ligger så nära den planerade bebyggelsen att ljud från vägar, verksamheter och bostäder i planområdet sannolikt kommer att vara mer störande än vad motorvägen är idag. Om man absolut vill minska trafikbullret i Ryssbergen så vore ett bullerplank en mycket bättre lösning än att exploatera området.

Man måste väga den negativa förlusten av skog och natur mot den eventuella positiva effekten av minskade bullernivåer och göra en helhetsbedömning. Att bara lyfta en enskild aspekt som minskade bullernivåer och säga att det är positivt utan att samtidigt bedöma helheten leder till felaktiga slutsatser och beslutsfattare kan peka på dessa missvisande slutsatser och gömma sig bakom dem och framställa planen som bättre än vad den är.

Minskade bullernivåer är positivt för framförallt fåglar och människor men för en stor del av de skyddsvärda arterna (svampar, insekter, mossor m.m.) i Ryssbergen utgör buller inget problem. Däremot är förlust av livsmiljöer ett problem för alla arter i Ryssbergen, inklusive fåglar. Att lyfta ut sänkta bullernivåer och skriva att det är positivt utan att samtidigt säga att exploateringen som helhet är negativ för alla arter i Ryssbergen ger en falsk positiv bild av planförslaget. Dessutom är det ett felaktigt påstående eftersom bullret kommer att kvarstå i huvuddelen av naturområdet. Buller från Värmdöleden och trafikplatsen kommer in på båda sidor om verksamhetsbyggnaden. Detta är en stor brist i mkb:n.

Tydliga slutsatser av samtliga naturinventeringar vilka kommunen ignorerar

Callunas slutsats efter naturvärdesinventeringen enligt SIS standard inklusive en insektsinventering 2016 och 2017 är att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. ÅF:s slutsats efter inventeringen av värdeelement 2015 lyder: Inventeringsområdet (planområdet) håller så pass höga naturvärden och bidrar till Ryssbergens helhetsvärde som sammanhängande område med barrskogsnatur att en exploatering inom inventeringsområdet inte är att rekommendera. Även Pro Natura har gjort en inventering av Ryssbergen 2008 och kommit fram till samma slutsats. Faktum är att samtliga studier och utredningar som gjorts i samband med exploateringsplaner och den pågående naturreservatsutredningen har dragit slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Trots dessa rekommendationer och de konstaterat höga naturvärdena väljer Nacka kommun att fortsätta planera för bebyggelse.

Regional och kommunal grönstruktur påverkas negativt

Länsstyrelserna fick 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram handlingsplaner för den gröna infrastrukturen. I handlingsplanen sägs att: *”En fungerande grön infrastruktur är avgörande för den biologiska mångfalden, ekosystemtjänsterna och ekosystemens motståndskraft exempelvis vid klimatförändringar.”* Vidare framgår där att: *”En fungerande grön infrastruktur är en förutsättning för vissa ekosystemtjänster som pollinering eller vattenrening.”* Att det utgått ett regeringsuppdrag om grön infrastruktur visar vilken dignitet frågan har fått. Insikten om att den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna inte kan klaras utan att naturen hänger ihop kommer allt mer. I handlingsplanen lyfts också den kommunala planeringen som viktig för att klara den gröna infrastrukturen.

Av mkb:n framgår att: *”området inte bara fyller en mycket viktig funktion som livsmiljöområde i sig självt utan också är viktig i den regionala grönstrukturen på Sicklaön med omnejd genom att möjliggöra spridning av arter till andra liknande skogsområden. (Calluna, 2019)*

I och med planen för Ryssbergen och i kombination med övriga planer på västra Sicklaön skapas en stor sårbarhet för den biologiska mångfalden och för den lokala och regionala gröna infrastrukturen. Man riskerar arters lokala överlevnad på sikt genom att både minska arealen av livsmiljöområdet Ryssbergen samt bebygga spridningskorridorerna och de sammanbindande länkarna med andra grönområden på Sicklaön och Nacka i stort. Nacka-Värmdökilen påverkas och utarmas i och med genomförande av planen.

Konsekvenserna på grönstrukturen lyfts också upp i mkb:n: *Värdekärnans bredd bedöms minska med cirka en tredjedel. Funktionellt minskar då möjligheten för arter kopplade till barrskog att sprida sig i öst-västlig riktning och även till viss del i nordsydlig riktning.*

Vidare sägs att: *”Föreslagen detaljplan bedöms ge stora negativa konsekvenser för den gröna infrastrukturen, då föreslagen detaljplan medför att mängden livsmiljöer i en regionalt viktig värdekärna i barrskogs nätverket minskar. Då planområdet är beläget i en ”nod” där två viktiga spridningsvägar för arter kopplade till ädellöv möts kommer även detta spridningssamband påverkas av planförslaget.”*

Påverkan på skyddade arter

Fåglar

Påverkan på skyddade fågelarter har utretts och slutsatsen är att påverkan som skulle kunna föranleda förbud enligt artskyddsförordningen inte föreligger. Många arter har uteslutits på ett tidigt stadium men några arter har utretts mer utförligt. Dessa är duvhök, gröngöling, spillkråka och mindre hackspett.

Bedömningen är att detaljplanen inte påverkar dessa arter negativt och att det finns tillräckliga arealer för födosöksområden och livsmiljöer för att bevarandestatusen inte ska försämrans.

För mindre hackspett har en habitatnätverksanalys gjorts för att bedöma påverkan på artens bevarandestatus. Slutsatsen är att skyddsåtgärder och/eller bevarande av områden inte är nödvändiga för att undvika förbud enligt artskyddsförordningen.

Det är svårt att bedöma rimligheten i dessa slutsatser. Trots allt innebär ett genomförande av denna detaljplan i kombination med genomförande av alla andra planer i centrala Nacka att livsmiljön krymper för den mindre hackspetten.

Vad som är ytterst anmärkningsvärt är att mkb:n menar att exploateringen kan förbättra miljön för den mindre hackspetten: *”Om olika bullerdämpande åtgärder genomförs i samband med exploatering antas även förutsättningarna för mindre hackspett förbättras. (WSP, 2020). Exempelvis kommer den nya bebyggelsen bidra till att vissa delar av området innanför byggnaderna får lägre ljudnivåer.”*

Denna slutsats är, enligt vår åsikt, oseriös och helt felaktig. Det är uppenbart att livsmiljön för mindre hackspetten krymper då detaljplanen tar i anspråk det största området i Ryssbergen som är lämplig häckningsmiljö för arten. Att minskat buller skulle göra att det totalt sett blir mer gynnsamt för arten är osannolikt. Den tillkommande bebyggelsen genererar också buller och det blir ett ökat slitage och ökat tryck på det kvarvarande skogsområdet när naturmarken krymper och besöksstrycket ökar i skogen. Det är inte rimligt att då hävda att förutsättningarna för mindre hackspetten förbättras. Mkb:n underskattar de negativa effekterna och överdriver de positiva effekterna av de s.k. skyddsåtgärderna.

Fladdermöss

Även om området anses ha begränsade värden för fladdermöss har ändå sju arter, varav två rödlistade, påträffats i planområdet vid en inventering 2017. Områden med minst sex arter anses som artrika områden gällande fladdermöss. Under inventeringen 2019/2020 påträffades fem arter. I mkb:n framgår att: *”Avsaknaden av mustasch- /taigafladdermus och brunlångöra i 2019 och 2020 års inventering kan vara en tillfällighet men det följer mönstret i flera andra inventeringar där ljusskygga fladdermöss (som dessa båda är) och skogsarter minskar i stadsnära områden.”* Vidare att: *”Vid inventeringen 2017 drogs slutsatsen att fyra arter bor i eller i närheten av området, baserat på deras närvaro under tidig sommar. Vid inventeringen 2019 fann man inga tecken på detta.”* Ryssbergen är förmodligen inget optimalt område för fladdermöss med tanke på karaktären av till stora delar mager tallskog. Men fladdermöss förekommer i området och sju arter har trots allt påträffats. En stor del av området som

exploateras utgörs också av lövskog som kan antas vara mer rik på insekter än tallskogen. Exploateringen missgynnar därmed fladdermössen.

Planområdet ligger dessutom i kant med Värmdöleden, vilket är en barriär för fladdermössen. Fladdermössen missgynnas dessutom av artificiellt ljus, vilket kommer att öka om detaljplanen genomförs. Som skyddsåtgärd föreslås åtgärder för att minimera påverkan från belysning. Även om de föreslagna skyddsåtgärderna genomförs krymper livsmiljön för fladdermössen och detaljplanen missgynnar således fladdermössen. Även i detta avseende menar vi att mkb:n underskattar den negativa påverkan på fladdermössen som detaljplanen ger och överdriver de positiva effekterna av de s.k. skyddsåtgärderna.

Konsekvenser för rekreationsvärdena

Miljöredovisningen är tydlig med att planförslaget får negativa konsekvenser för rekreation och friluftsliv. I miljöredovisningen sägs att: *”Planförslaget bedöms innebära negativa konsekvenser för friluftsliv och rekreation ur ett allmänt intresse då Ryssbergens lättillgängliga, mer låglänta och plana skogsområden tas i anspråk.”*

Vidare framgår att: *”Den skogskänsla som idag finns i hela Ryssbergenområdet kommer kraftigt att minska då den nya bebyggelsen tar bort en stor del skog men även blir visuellt påtaglig i ett område större än planförslaget. Framför allt området väst och nordväst om planområdet kommer upplevas bebyggelsenära snarare än att vara i skogen.”*

Vi har tidigare påtalat att det är de mest lättillgängliga delarna av Ryssbergen som exploateras och detta bekräftas också av miljöredovisningen: *”Då planförslaget främst ligger i de låglänta områdena som är lättillgängliga, särskilt för barn, minskar kvarvarande område sin tillgänglighet för dem. Området används idag både av förskolor och skolor för naturpedagogiska utflykter, naturlek och gymnastiklektioner.”*

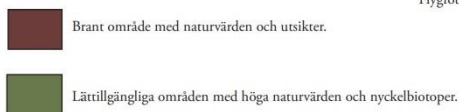
Ett märkligt resonemang förs i planhandlingarna där det står att ”detaljplanen syftar bland annat till att möjliggöra för allmänheten att ta sig ut i det planerade naturreservatet”. Kommunen planerar för att ta bort en betydande del av skogen i Ryssbergen och kallar det för att tillgängliggöra skogen. Men hur kan man tillgängliggöra något genom att ta bort det?

I dagsläget finns flera entréer till Ryssbergen. Dels från strandpromenaden vid Svindersviken, dels från Marinstadsvägen, dels från Birkavägen, dels från Nacka gymnasium och trafikplats Kvarnholmen där det också finns en närliggande busshållplats samt även från Vikdalen. Det som i dagsläget saknas är skyltning till Ryssbergen, vilket kommer att åtgärdas vid reservatsbildningen. Exploateringen skapar inga ytterligare entréer utan medför en starkt förändrad landskapsbild och upplevelse då man för att komma till urskogen från centrala Nacka först kommer att behöva passera en bensinmack, bilförsäljning, bostadshus inklusive flera höghus samt en högljudd förskoleverksamhet. Inga av dessa verksamheter är förenliga med upplevelsen av ett naturreservat, stillhet och orörd urskog. Upplevelsen på höjderna kommer förändras markant då bebyggelsen kommer att vara synlig vart man än är. Frågan är om upplevelsevärdet orördhet kommer att gå helt förlorat i det blivande naturreservatet? Kommer det att gå att hitta några områden som varken ger syn- eller hörselintryck från bostäder och dessa verksamheter?

Den del av Ryssbergen som planeras bebyggas är den del som är relativt plan och lättillgänglig. Det visas tydligt i nedanstående karta hämtad från *Förstudie tillgänglighet blivande naturreservat Ryssbergen, Nacka kommun, beslutsunderlag september 2016*. Här är det lättare att promenera och ta sig fram utan att behöva gå i branta sluttningar och denna yta lämpar sig också bäst för lek. Att exkludera delar av befolkningen (äldre och barn) från att kunna nyttja det enda större naturområde som blir kvar i centrala Nacka är allvarligt och icke demokratiskt och rimmar illa med kommunens egen vision om att ingen ska ha längre än 300 meter till närmsta grönområde.

Flygfoto över Ryssbergen med Kvarnholmen.

Från *Förstudie tillgänglighet blivande naturreservat Ryssbergen, Nacka kommun, beslutsunderlag september 2016*.

Vi instämmer helt i slutsatserna i miljöredovisningen om att planen får negativa konsekvenser för friluftslivet. Konsekvenserna för rekreation och friluftsliv är så omfattande och genomgripande för hela centrala Nacka att det bör betraktas som en betydande miljöpåverkan och behandlas i mkb:n.

Landskapsbilden och riksintresset Kust och skärgård påverkas negativt

Av mkb:n framgår att bebyggelsen kommer att vara synlig från Saltsjön på en sträcka om cirka 450 meter, men att: *”Byggnadsvolymer är i dessa vyer dock i huvudsak koncentrerade bakom Svindersviksbron vilket minskar intrycket av dess påverkan på de obebyggda bergsluttningarna.”* Längre fram i mkb:n kan man läsa att: *”I sammanhanget ska nämnas att bebyggelsens synlighet kommer att variera med var betraktaren befinner sig. Bebyggelsen kommer troligen bli mer synlig från en högre höjd över vattennivån, som exempelvis från en Ålandsfärja.”* Eftersom trafiken av Ålandsfärjor både är omfattande i kombination med att många personer reser med dem bör man räkna med att riksintresset för det stora flertalet människor som kan uppleva riksintresseområdet från vattnet kommer att påverkas mer än vad som framgår av underlagsmaterialet. För att bedöma påverkan på vyerna från farleden har fotomontage tagits fram och vyerna utgår från cirka 2 meter över vattennivån, vilket motsvarar ungefär ögonhöjd i en segelbåt. Men hur det ser ut från t.ex. Ålandsfärjor, då man

befinner sig på en betydligt högre nivå än 2 m över vattennivån, presenteras inte vilket är en stor brist och hela resonemanget ger en felaktig bild av upplevelsen av riksintresset för det stora flertalet.

I mkb:n står att: *”Planförslaget bedöms sammantaget innebära måttliga negativa konsekvenser för kulturmiljön då det innebär en märkbar påverkan på riksintresset för Stockholms farled och inlopp. Den gröna siluetten kommer dock huvudsakligen att kvarstå och därmed bedöms ingen påtaglig skada uppstå på riksintresset. Andra pågående planer i Nacka, vars byggnader också kan bli synliga från farleden bidrar till att ytterligare påverka riksintressets uttryck.”*

Vi menar att påverkan från 10-våningshusen bör betraktas som påtaglig skada på riksintresset och i synnerhet om man lägger till den kumulativa effekten av andra bebyggelseplaner i Nacka.

Planen innebär en förlust av viktiga ekosystemtjänster

Utöver förlust av biologisk mångfald och rekreationsvärden försvinner även en naturlig kolsänka, vilket är negativt för klimatet. Dessutom minskar skogens naturliga förmåga till rening av luft och vatten då delar av skogsmarken försvinner. Förutsättningarna för naturlig dagvattenrening försvinner i och med genomförande av planen. När stora ytor i centrala Nacka kommer att bebyggas och hårdgöras är det mycket angeläget att bevara de ytor där infiltration är möjlig. Delar av planområdet utgörs av en sänka och är ett naturligt infiltrationsområde. Att inte bevara detta område för ett naturligt omhändertagande av dagvatten skapar en sårbarhet inom Nacka stad. Att på detta sätt skapa en sårbarhet rimmar illa med att bygga hållbart. Det finns ingen lösning för dagvattenhanteringen inom Nacka stad och därför är detta område extra bevarandevärt ur den synvinkeln.

Närheten till Värmdöleden borde göra det angeläget att spara skogsmarken för att mildra luftföroreningshalterna för invånarna i Nacka stad. Istället väljer Nacka kommun att minska denna renande effekt genom att ta bort ca 25 procent av skogsmarken i Ryssbergen och placerar verksamheter, bostäder och förskola i direkt anslutning till motorvägen. Värderingen av människors hälsa är tydligen mindre värd än de ekonomiska vinsterna av bostadsförsäljningen samt att ytor frigörs som möjliggör flytt av befintliga verksamheter hit.

Dagvattenfrågan är inte löst, planen strider mot EU:s vattendirektiv

I miljöredovisningen sägs att: *”Eftersom området idag i huvudsak är naturmark med naturlig rening och fördröjning är det mycket svårt att åstadkomma samma låga föroreningshalter och fördröjning efter att området har bebyggt.”* Detta är i sig ensamt anledning till att inte bebygga området över huvud taget.

Vidare framgår det i miljöredovisningen att: *”Trots att omfattande reningsåtgärder föreslås inom detaljplaneområdet så visar föroreningsberäkningarna på en ökning av föroreningshalter och mängder ut från detaljplaneområdet mot både vattenförekomsten Strömmen och Järlasjön. Kompensationsåtgärder utanför planområdet kommer därför att bli nödvändiga att genomföra. Detta kommer att säkerställas genom att kompensationsåtgärderna kommer att skrivas in i exploateringsavtal med exploatören.”*

Den planerade bebyggelsen i Ryssbergen kommer att öka tillförseln av dagvatten och öka föroreningshalterna i dagvattnet till vattenförekomsten Strömmen som bedöms ha otillfredsställande ekologisk status och Järslasjön som ingår i vattenförekomsten Nackaån. Järslasjön uppnår idag inte God Ekologisk Status varken ur biologisk eller kemisk synpunkt. Detta beror främst på överskott av kväve och fosfor liksom av en rad tungmetaller och organiska ämnen skadliga för människa och ekosystem. Vattenförekomsterna bryter mot flera lagbundna miljökvalitetsnormer. Ytterligare tillskott av dessa ämnen är inte tillåtna utifrån den skärpning av lagstiftningens praxis som skett efter EU-domstolens s.k. Weserdom.

Kompensationsåtgärder beskrivs kortfattat i miljöredovisningen och det nämns att åtgärderna kommer att skrivas in i exploateringsavtal. Om detaljplanen antas måste det säkerställas att åtgärderna genomförs och att de gör det *innan* planarbetet påbörjas. Detta för att kunna säkerställa att åtgärderna fungerar.

Frågan om dagvatten och miljökvalitetsnormer för ytvatten bör ses som en betydande miljöpåverkan och behandlas mer utförligt i mkb:n. Om vattenförekomsternas status påverkas negativt bör det innebära att planen kan anses få en betydande miljöpåverkan. Även om det råder osäkerhet om vilken miljöpåverkan planens genomförande kan antas få på vattenförekomsternas status, räcker det för att anta att planen har en betydande miljöpåverkan. Det är enligt vår bedömning en felaktig avgränsning att inte ha med påverkan på vattenförekomster i mkb:n.

Planen strider mot miljökvalitetsnormerna för luft

Enligt planhandlingarna överskrider inte miljökvalitetsnormerna (mkn) för luft vid några vistelsezoner. Däremot sägs i miljöredovisningen att: *"På parkeringsytan bedöms halter precis under norm förekomma, främst på den västra delen där effekten av byggnaden och ett högre trafikflöde påverkar halterna."* Detta är ett förtydligande jämfört med samrådshandlingarna. Parkeringsytan borde rimligen betraktas som en vistelsezon och att mkn ligger precis under norm är allvarligt. Det finns med andra ord en uppenbar risk för överskridande av miljökvalitetsnormerna för luft längs med Värmdöleden under vissa omständigheter såsom vid ökade trafikmängder och förändrade väderförhållanden, som kan fälla planen.

Precis som med mkn för ytvatten är överskridande eller risk för överskridande av mkn för luft anledning att bedöma påverkan som betydande och bör därmed behandlas i mkb:n.

Miljömålet för PM10 nås vid större delen av den planerade bostadsbebyggelsen, men bedöms inte nås på parkerings- och vistelsezonerna mellan bilhallen och Värmdöleden.

Planens klimatpåverkan är inte redovisad

Som i de flesta detaljplaner i Nacka kommun saknas en analys av planens klimatpåverkan även i denna, vilket är anmärkningsvärt. Det borde finnas en utarbetad metod för att beräkna och redovisa detaljplaners påverkan på klimatet samt hur denna klimatpåverkan kan minskas.

I miljöredovisningen under rubriken Klimatpåverkan redovisas först Nackas klimatmål, men i texten nämns inte planens påverkan på klimatet och hur den påverkan ska minskas utan bara hur bebyggelsen ska klimatanpassas.

I en klimatanalys av planen måste också en beräkning av områdets betydelse som kolsänka ingå och effekten av att ta bort den.

För den här detaljplanen kan man tycka att planen har ett bra kollektivtrafikläge i och med den framtida tunnelbanan. Men sådana lösa antaganden duger inte utan man måste rimligen försöka räkna på planens effekter på resandet och vilka färdmedel som kommer att användas och utifrån det underlaget beräkna vilken klimatpåverkan planen har. Det finns ju redan trafikberäkningar som bl.a. ligger till grund för luftföroreningsberäkningarna som skulle kunna användas även för en klimatanalys.

Enligt planhandlingarna har riktlinjen ”Energieffektivt och sunt byggande” prioriterats i denna plan, men ingen redovisning finns av hur man ska arbeta med och uppnå detta, vilket är en anmärkningsvärd brist.

Planen bryter mot flera nationella och kommunala miljömål

Ett rikt växt- och djurliv och Levande skogar

Planen innebär att en betydande del av Ryssbergen försvinner. 31 naturvårdsintressanta arter har observerats i exploateringsområdet. 11 av dessa är rödlistade. Även om resten av Ryssbergen bevaras minskar förutsättningarna för den biologiska mångfalden eftersom ytan minskar och det finns ett klart samband mellan artrikedomen och yta. Planen innebär försämrade möjligheter för flera arter att fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation.

Enligt Nackas miljömål Ett rikt växt- och djurliv ska andelen av kommunytan som är naturmark med höga naturvärden nästan fördubblas till 2030. Detta mål borderimligen omöjliggöra exploateringen av Ryssbergen.

Frisk luft

Miljömålet Frisk luft klaras inte enligt planhandlingarna. Det är anmärkningsvärt att Nacka kommun inte klarar att planera bostadsområden utan att bryta mot miljömålen.

Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans och Giftfri miljö

Som vi nämnt tidigare är dagvattenfrågan inte löst och trots åtgärder kommer dagvattenmängderna öka och föroreningshalterna i dagvattnet ökar. Detta kommer att öka belastningen av näringsämnen och föroreningar till flera olika vattenförekomster, vilket kommer innebära att miljömålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans och Giftfri miljö försvåras att nås.

God bebyggd miljö

Eftersom närnatur med mycket höga natur- och rekreationsvärden exploateras och miljömålet för Frisk luft inte klaras i bostadsområdet bryter planen även mot miljömålet God bebyggd miljö.

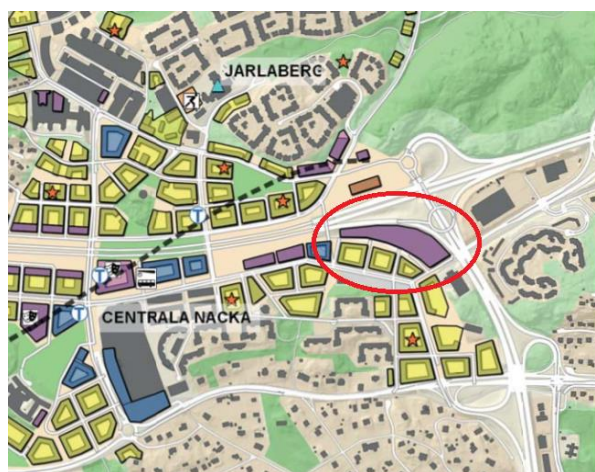
Planen bryter mot stadsbyggnadsidén om en tät sammanhållen stad

Detaljplanen är oförenlig med Nackas mål, principer och arbetssätt vid planering av Nacka stad. Detaljplanen innebär att man frångår idén om att bygga en tät sammanhållen stad och placerar istället verksamheter och ett bostadsområde isolerat från resten av Nacka stad avskärmat av Värmdöleden.

I Nackas principer för stadsrum och grönstruktur för centrala Nacka står: ”Lokalt värdefull natur och grova träd ska identifieras och beaktas”. I inom detaljplanområdet finns natur som både har högt och högsta naturvärde d.v.s. med både regionalt och nationellt värde och ändå frångår man principen om att beakta dessa värden. Enligt den trädinventering som ÅF gjorde 2015 finns ett stort antal (87) värdefulla, både gamla och grova träd samt död ved (37 torrakor och 96 lågor) inom planområdet som inte heller beaktas i och med genomförande av planen.

Alternativ lokalisering

Vi undrar varför inte de befintliga verksamheterna i form av Bilia, Circle K och McDonalds kan lokaliseras till en annan plats inom Nacka kommun t.ex. vid parkeringen vid Ica Maxi. Detta område är utpekad som verksamhetsområde i Utvecklad strukturplan, uppdaterad i november 2016, se bild nedan:

När det gäller bostäderna borde dessa kunna planeras i andra bebyggelseområden genom att t.ex. öka antalet våningar på vissa hus.

Låt hela Ryssbergen få fortsätta vara en unik stadsnära 30 ha stor urskog för invånarna i Nacka stad!

Det är både orimligt och oansvarigt av Nacka kommun bebygga ett naturområde med en så pass stor biologisk mångfald, med så höga naturvärden som är bevarandevärda både regionalt och nationellt och som bidrar med viktiga ekosystemtjänster som vatten- och luftrening i Nacka stad och som dessutom ger invånarna i Nacka stad tillgång till ett närbeläget och fantastiskt rekreationsområde och möjlighet till lärande om naturliga skogars utseende och funktion. Det är inte rimligt att förstöra sådana oersättliga värden bara för att bygga några ytterligare bostäder och verksamheter som går att placera någon annanstans. Istället borde kommunen anstränga sig till sitt yttersta att värna detta unika naturområde och

rekreationsområde och se det som en resurs för invånarna i Nacka stad. Det går heller inte att argumentera för att det är för dyrt att bygga ett bullerplank för att minska bullernivåerna i Ryssbergen då kommunen tjänar stora summor på den omfattande exploateringen av centrala Nacka. Skogen kan också tillgängliggöras betydligt bättre om skogen får stå kvar.

Om hela Ryssbergen bevaras kan området istället bli en resurs för biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreationsvärden som är till gagn för nuvarande och framtida invånare i Stockholm och Nacka stad. Nacka kommun bidrar dessutom till att uppfylla både sina egna och de nationella miljömålen samt till att skapa en mer resiliënt och hållbar värld och står bättre rustad för att klara framtidens många samhällsutmaningar.

För Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors, ordförande

Hanna Nilsson, vice ordförande